

РОЛЬ І МІСЦЕ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті визначається роль і місце педагогічної практики з додаткової кваліфікації «Вчитель англійської мови в початкових класах» у формуванні готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності.

Ключові слова: педагогічна практика, педагогічна діяльність, професійне становлення, творча особистість, комунікативна компетенція.

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її до європейського та світового освітнього простору зумовлюють розглядати іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування.

Головна мета навчання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Основне призначення іноземної мови як предметної галузі шкільного навчання — сприяти в оволодінні учнями уміннями і навичками спілкуватися в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях.

Майбутній учитель англійської мови в контексті комунікативної спрямованості навчання повинен володіти основними практичними вміннями та навичками проведення уроків англійської мови у початковій школі.

Саме педагогічна практика з додаткової кваліфікації «Вчитель англійської мови в початкових класах» є важливим компонентом професійної підготовки майбутнього педагога. Вона дає йому можливість застосувати теоретичні знання на практиці, активізує його пізнавальну діяльність, мотивує до вивчення реального стану викладання англійської мови у початковій школі, допомагає знаходити спільну мову з колегами та вихованцями, навчає коректному веденню необхідної документації.

Теоретичні заняття та моделювання уроків і занять не дають повного уявлення про проблеми організаційного характеру, які властиві процесу викладання англійської мови в початковій школі. Лише у школі в максимально наближених до реальних умов майбутньої професійної діяльності студенти можуть ознайомитися із розкладом уроків, кабінетами англійської мови та їх матеріальним забезпеченням, переходом учнів з одного класу в інший, поділом навантаження між учителями початкових класів та англійської мови.

Практиканти при проходженні педагогічної практики можуть спостерігати, готувати та проводити не лише уроки англійської мови в початковій школі, а й позакласні заходи, ранки та інсценізації казок, факультативні заняття, допомагати у проведенні тижня англійської мови, брати участь у роботі уртка з англійської мови. Неухильне дотримання усіх запропонованих напрямів роботи практикантом дозволяє вивести його педагогічну діяльність на вищий рівень та охопити усе коло завдань, які стоять перед сучасним учителем англійської мови у початковій школі.

Керівник педагогічної практики оцінює самостійне проведення занять з англійської мови згідно з вимогами до уроку та заняття з іноземної мови, його комунікативну спрямованість та результативність.

У системі професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови педагогічна практика є ланкою, яка поєднує теоретичні знання, набуті в училищі, з практичним застосуванням, сприяє підготовці фахівця, спроможного самостійно реалізовувати освітні та виховні завдання в процесі здійснення педагогічної і організаційно-керівної діяльності в освіті на посаді вчителя англійської мови в початкових класах загальноосвітніх шкіл.

Під час педагогічної практики створюються всі необхідні умови як для практичної реалізації всіх знань, умінь та навичок студентів, набутих з психолого-педагогічних, мовних, країно та суспільствознавчих предметів, так і для розвитку індивідуальних, педагогічних, творчих здібностей кожного з них та для професійного росту та вдосконалення особистості майбутнього вчителя.

Метою педагогічної практики є розвиток у студентів уміння здійснювати діяльність з навчання іноземної мови в початкових навчальних закладах освіти на базі сформованої у них іншомовної компетенції та знань з методики, педагогіки та психології; забезпечення ефективного пізнання студентами закономірностей та особливостей іншомовної професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішення конкретних методичних та мовних завдань; виховання у студентів потреби систематично розширювати та поглиблювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Головні завдання педагогічної практики:

- Удосконалення вмінь і навичок спостереження за навчально-виховним процесом і аналіз його результатів;
- Закріплення теоретичних знань з методики викладання англійської мови у початковій школі та застосування їх на практиці;
- Свідоме поєднання теорії та практики навчальної діяльності, усвідомлення професійної значущості такого поєднання;
- формування у практикантів умінь проводити уроки та заняття з використанням найсучасніших методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності;
- набуття навичок керівництва пізнавальною діяльністю молодших школярів у відповідності з їх віковими та індивідуальними особливостями;
- оволодіння методами та прийомами проведення уроків, позакласних виховних заходів на базі знань англійської мови та методики її викладання;
- вміння синтезувати, аналізувати та застосовувати методичні, мовні та психолого-педагогічні знання у процесі практичної навчальної діяльності для вирішення конкретних навчальних завдань;
- формування та розвиток професійних навичок та вмінь;
- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом; розвиток вміння здійснювати самоаналіз, самоконтроль та самооцінку своєї педагогічної діяльності;
- набуття стійкого інтересу до майбутньої професії, потреби у самоосвіті; вироблення творчого, дослідницького підходу до майбутньої педагогічної діяльності;
- пошук, систематизація та накопичення методичного матеріалу, наочного та роздаткового матеріалу;

Види діяльності студентів на педагогічній практиці:

- спостереження й аналіз уроків з англійської мови у початковій школі, а також позакласних заходів;

- складання конспектів уроків згідно з календарно-тематичним планом;
- проведення уроків та позакласних заходів з англійської мови у початковій школі;
- узагальнення, розширення та поглиблення знань дітей з англійської мови;
- розробка та виготовлення наочності, дидактичних матеріалів до уроку;
- формування дитячого колективу для досягнення найефективнішого розподілу робочого часу на уроці англійської мови;

проведення індивідуальної роботи з дітьми, батьками.

Зміст педагогічної практики із додаткової спеціалізації «Вчитель англійської мови у початкових класах» включає:

- ознайомлення з школою, учителями початкових класів, учителями англійської мови у початковій школі, навчальними планами, досвідом роботи вчителів англійської мови.
- планування навчально-виховного процесу на семестр та проведення уроків, занять і позакласних заходів іноземною мовою;
- відвідування, спостереження та наступний аналіз занять, уроків та позакласних заходів іноземною мовою;
- участь у роботі методичного об'єднання вчителів іноземної мови;
- допомога учителеві у проведенні уроків англійської мови;
- вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- підготовка наочного і дидактичного матеріалів;
- опанування вміннями і навичками з питань підготовки та проведення позакласної роботи з іноземної мови (ранки, інсценізації казок, гуртки іноземної мови, тижні іноземної мови, вечори іноземної мови, стіннівки).

Узагальнення досвіду роботи вчителів іноземної мови та викладання іноземної мови в даній школі; опрацювання наукової літератури; вивчення досвіду проведення наукових спостережень, тестування, бесід.

Практикант повинен навчитися:

- складати плани-конспекти окремих уроків за темою;
- визначати цілі, завдання, мету та етапи кожного уроку;
- обирати найефективніші прийоми реалізації поставлених цілей на кожному етапі уроку;
- методично правильно відбирати вправи до кожного етапу уроку;
- співвідносити труднощі навчального матеріалу з рівнем володіння іноземною мовою учнями;
- визначити лексичний, граматичний, фонетичний, словниковий мінімум навчального матеріалу;
- доцільно використовувати реальні та проектувати уявні навчальні мовленнєві ситуації;
- створювати необхідні наочні посібники та вміло використовувати ТЗН;
- складати план позакласної роботи та сценарій позакласного заходу з іноземної мови.

- співставляти свої знання з іноземної мови, свій мовленнєвий досвід з рівнем вимог програми та рівнем підготовленості учнів, щоб сприяти їх подальшому розвитку;
- працювати у різних режимах взаємодії: "вчитель-учень", "учень-учень", "учень-учні" тощо;
- правильно оцінити рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмінь;
- знайти правильні прийоми визначення типології помилок та їх корекції (наочність, перепитування, міміка, жести).

Підготовка студентів до практики здійснюється в процесі вивчення навчальних предметів «Іноземна мова (англійська)», «Практичний курс англійської мови» та «Методика викладання англійської мови у початковій школі», а також у гуртках, на факультативах і у ході самостійної роботи.

Педагогічна практика з додаткової кваліфікації «Вчитель англійської мови у початковій школі» проводиться на IV курсі в VIII семестрі і триває 6 тижнів на базі різних типів загальноосвітніх шкіл. Практика проводиться у досвідчених учителів англійської мови в початковій школі керують практикою викладачі іноземної мови училища.

Студенти-практиканти під час практики виконують програму під керівництвом вчителя англійської мови у початковій школі та керівника практики.

За кожний пробний урок і вид діяльності на практиці після детального аналізу та обговорення студенту виставляються оцінки і заносяться в щоденник педагогічної практики кожного студента. Підсумковою оцінкою з практики є середня арифметична оцінка з тих, що одержали студенти за виконання завдань практики. Студент, який не виконав програми практики з додаткової спеціалізації, отримав незадовільний відгук з місця проходження практики або незадовільну оцінку, направляється на практику вдруге або відраховується з навчального закладу.

Організація педагогічної практики з англійської мови у початковій школі

Кожний студент проходить практику у визначеному класі.

Студент працює під керівництвом вчителів англійської мови у початкових класах та виконує їх вказівки.

Студент ознайомлюється з планами, підручниками і системою викладання англійської мови у початкових класах.

Студент складає індивідуальний план проведення педагогічної практики з додаткової спеціалізації і виконує його.

Студент проводить, спостерігає та аналізує уроки англійської мови та позакласні заходи з англійської мови.

Студент розробляє наочність і дидактичні матеріали та використовує їх при проведенні уроків.

Студент складає конспекти залікових занять, затверджує їх у вчителя англійської мови в початкових класів, керівника практики та проводить їх.

Студент веде щоденник педагогічної практики, дає його на перевірку і підпис учителю, керівнику практики.

Вивчає досвід вчителів англійської мови в початкових класах.

Керівник практики, викладач англійської мови:

- Безпосередньо керує педагогічною практикою групи студентів у школі;

- Організовує зустріч і знайомить студентів із директором школи, його заступником з навчально-методичної роботи в початковій школі, вчителями початкових класів;
- Закріплює студентів за класами;
- проводить інструктивно-методичні наради з класоводами, які працюють із студентами;
- допомагає студентам у підготовці та проведенні уроків;
- здійснює контроль за веденням студентами звітної документації з педагогічної практики та перевіряє її після закінчення практики;
- оцінює роботу студентів під час практики, їх ставлення до роботи, ведення і оформлення ними документації з педагогічної практики; робить відповідні записи в журналі з обліку практики;
- допомагає оформити довідку на оплату праці вчителям за керівництво практикою студентів.

Вчитель англійської мови в початкових класах:

- знайомить студентів-практикантів з навчальною програмою з англійської мови;
- знайомить студентів-практикантів з учнями;
- проводить відкриті уроки для студентів та організовує їх обговорення;
- консультує студентів під час підготовки до уроків;
- бере участь в обговоренні та оцінці уроків.

Вимоги до уроку з іноземної мови в початковій школі

Урок з іноземної мови (ІМ) будується відповідно до програмних вимог.

Сучасний урок повинен відповідати поставленій чотириєдині меті (практична, освітня, розвивальна, виховна). Кожен етап уроку повинен стояти у певній послідовності.

Мовленнєва спрямованість уроку з іноземної мови. Визначення мовленнєвої діяльності як основного об'єкта навчання передбачає формування чотирьох видів цієї діяльності - слухання, говоріння, читання, письма на уроці ІМ.

Комплексність уроку ІМ. Ця особливість уроку зумовлена природою мовлення: у мовленні всі види діяльності взаємодіють, сприяють формуванню один одного.

Мовлення вчителя виконує дві важливі функції. По-перше, воно використовується для організації вчителем навчання та виховання на уроці. Отже воно повинно бути виразним, грамотним, економним. По-друге, мовлення вчителя ІМ на відміну від вчителів інших предметів є засобом навчання, тобто зразком для наслідування, стимулом, що спонукає до мовлення.

Створення іншомовної атмосфери на уроці має стати одним із завдань учителя ІМ.

Висока активність розумово-мовленнєвої діяльності учнів. Ефективність уроку визначається ступенем розумово-мовленнєвої активності учнів, і завдання вчителя полягає у залученні їх до активної внутрішньої розумової та зовнішньої мовленнєвої діяльності і підтриманні її протягом уроку.

На уроці діти повинні отримувати знання послідовно, у доступній формі.

На уроці вчитель повинен слідкувати за тим, щоб усі учні брали активну участь у роботі класу, щоб жодна дитина не була «загубленою».

Урок повинен бути непередбачуваним для учнів, учням повинно бути цікаво. На уроці повинні бути присутні елементи новизни (елементи розвивального навчання, диференціації та ін.).

ВИСНОВКИ

У професійному становленні вчителя педагогічна практика посідає чільне місце. Як форма професійного навчання у вищому педагогічному закладі, вона спрямована на практичне засвоєння майбутнім учителем закономірностей і принципів педагогічної діяльності, на формування основних професійних умінь і переконань.

Педагогічна практика забезпечує поєднання ґрунтовної теоретичної підготовки майбутніх учителів з практичною діяльністю у початковій ланці загальноосвітньої школи, сприяє формуванню творчого ставлення до педагогічної діяльності, визначає ступінь професійної здатності і рівень педагогічної сформованості.

У процесі педагогічної практики студенти осмислюють закономірності і принципи навчання й виховання, набувають професійних умінь: визначати мету і завдання навчально-виховного процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, планувати педагогічну діяльність, використовувати різні форми і методи організації навчання і виховання молодших школярів, на основі емпіричного досвіду аналізувати навчально-виховну роботу, коригувати та прогнозувати її.

Бібліографічні посилання

1. Бабенко Н. А. Уроки англійської в початковій школі. 1-4 класи. – Х.: Вид. група «Основа», 2006.– 176 с.
2. Бігич О. Б. Планування уроку іноземної мови в початковій школі. –К.: Ленвіт, 2006. –64с.
3. Казакова Н. В. Переддипломна педагогічна практика: Методичні рекомендації для студентів зі спеціальності «Початкове навчання». – Хмельницький: Вид-во ХГПІ, 2008. – 34 с.
4. Карп'юк О.Д. Особливості комунікативно-орієнтованого навчання англійської мови у початковій школі (за серією підручників „Англійська мова”, 2-4 класи). –Навчальна книга, 2005
5. Кіт Г. Г. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів: Навч.-метод. посіб. для студ. пед. закл. осв. (спеціальність: початкове навчання). – Вінниця, 2007. – 222 с.
6. Концепція практичної підготовки фахівців зі спеціальності «Початкове навчання» за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» (5.010102), «бакалавр» (6.010102), «спеціаліст» (7.010102) – Хмельницький, 2001. – 28 с.
7. Машкіна Л.А. Педагогічна практика у системі ступеневої підготовки вчителів початкових класів: Програма та методичні рекомендації щодо її реалізації. – Хмельницький: Вид-во ХГПІ, 2006. – 52 с.
8. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/ кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. –320с.
9. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказ Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94 від 20.12.94) // Інформ. зб. Міністерства освіти України. – 1993. – № 17 – 18. – С. 16 – 30.
10. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземні мови. 2-11 класи.–Перун, 2005.
11. Редько В.Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи. 1-4. – Генеза, 2006.

12. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі. –К.,2005.-208с.
13. Шулдик Г.О., Шулдик В.І. Педагогічна практика: навч. посіб. для студ. пед. вузів. – К.: Науковий світ, 2000. – 143 с.